

Inhoudslijnen primair onderwijs

Thumbnail of the 'Beeldende vorming' content line document, showing a table with columns for 'Kern', 'Doel', and 'Inhoud'.

Thumbnail of the 'Muziek' content line document, showing a table with columns for 'Kern', 'Doel', and 'Inhoud'.

Thumbnail of the 'Drama' content line document, showing a table with columns for 'Kern', 'Doel', and 'Inhoud'.

Thumbnail of the 'Dans' content line document, showing a table with columns for 'Kern', 'Doel', and 'Inhoud'.

Thumbnail of the 'Cultureel erfgoed' content line document, showing a table with columns for 'Kern', 'Doel', and 'Inhoud'.

Kunstzinnige oriëntatie

Inhoudslijnen met aanbodsdoelen

SLO heeft voor kunstzinnige oriëntatie en de andere leergebieden in het primair onderwijs de inhoud (zowel kennis, vaardigheden als houding) geformuleerd in de vorm van aanbodsdoelen. Deze worden weergegeven in inhoudslijnen met drie fasen (fase 1/jonge kind, fase 2 en fase 3).

Inhoudslijnen met aanbodsdoelen vormen een kader waarin inzichtelijk wordt gemaakt waar de leraar met de leerlingen aan werkt. Schoolteams (en andere partijen) kunnen dit kader gebruiken bij de ontwikkeling van eigen onderwijsleerlijnen en hiermee bouwen aan een schooleigen curriculum. Daarnaast vormen de inhoudslijnen de basis voor een beredeneerd aanbod waarin ruimte is voor o.a. activiteiten, te gebruiken lesmateriaal en beoogd leerlinggedrag (bijv. in kind-, leer- of beheersingsdoelen).

Verantwoording

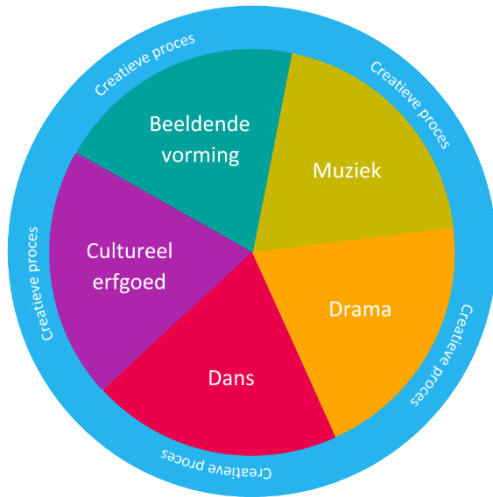
In 2013 kreeg SLO de opdracht van OCW om in kaart te brengen waaraan met jonge kinderen wordt gewerkt in de eerste jaren van de basisschool. Naast Nederlandse taal, reken-wiskunde en sociaal-emotionele ontwikkeling, waarvan de inhoud ook al eerder geïnventariseerd was, is dit ook voor de andere leergebieden gedaan. Dat heeft geleid tot een serie inhoudskaarten met aanbodsdoelen voor het jonge kind. Op verzoek van het onderwijsveld zijn vervolgens ook overzichten met aanbodsdoelen gemaakt voor de midden- en bovenbouw en zijn deze met die voor het jonge kind (onderbouw) samengevoegd in inhoudslijnen.

Basis voor de formulering van de aanbodsdoelen zijn de geldende kerndoelen voor po (2006) met de uitwerkingen bij de kerndoelen die destijds (2006-2007) in TULE zijn gemaakt (<http://tule.slo.nl>). Daarnaast is gebruik gemaakt van de referentieniveaus bij Nederlands en rekenen-wiskunde en het leerplankader voor kunstzinnige oriëntatie. Ook zijn ontwikkelingen bij de verschillende leergebieden gevolgd en zijn relevante curricula van enkele andere landen meegenomen. De inhoudslijnen bij oriëntatie op jezelf en de wereld zijn aangevuld met relevante inhoud voor burgerschap en ook voor digitale geletterdheid zijn inhoudslijnen gemaakt.

De aanbodsdoelen in de verschillende inhoudslijnen zijn samengesteld door slo-collega's en specialisten op de verschillende leergebieden in samenwerking met experts en voorgelegd aan het onderwijsveld. Voor de ordening is in tegenstelling tot TULE niet gekozen om per kerndoel te werken, maar de aanbodsdoelen binnen elk leergebied te clusteren in inhoudelijk logische eenheden.

Net zoals dat voor alle inhoudslijnen met aanbodsdoelen geldt, gaat het hier om een mogelijke indeling en een voorbeeldmatige uitwerking. Het is van belang te realiseren dat alleen de kerndoelen po (en voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde ook de referentiekaders) een wettelijke status hebben.

Voor vragen en opmerkingen: primaironderwijs@slo.nl.

Inhoudslijn

Beeldende vorming

fase 1

fase 2

fase 3

Het creatieve proces bij beeldend werk

aanbodsdoelen:

- doorlopen van een creatief proces in vier fases: oriënteren-onderzoeken-uitvoeren-evalueren
- onderzoeken van betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de eigen belevingswereld en cultuur, waaronder cultureel erfgoed, en deze verbeelden in beeldende werk
- reflecteren op beeldend werk tijdens alle fases van het creatieve proces

Kijken naar en praten over beelden

aanbodsdoelen:

– openstellen met alle zintuigen voor beelden binnen een onderwerp uit de belevingswereld zoals mensen en dieren, verhalen en prentenboeken, gebouwde omgeving, kleding, speelgoed, vervoermiddelen – betekenis geven aan beelden door gericht te kijken en erover te	– openstellen voor beeldende vormgeving en beeldende kunst binnen een onderwerp uit de belevingswereld, wereldoriëntatie of cultureel erfgoed – in een beeldbeschouwingsgesprek (onder leiding van de leraar) betekenis geven aan beelden door	– openstellen voor beeldende vormgeving en beeldende kunst binnen een onderwerp uit de belevingswereld, wereldoriëntatie of cultureel erfgoed – in een beeldbeschouwingsgesprek betekenis, beeldaspecten en materialen en technieken met elkaar in verband brengen en de eigen

<p>communiceren met hulp van de leraar</p> <ul style="list-style-type: none"> – kennismaken in binnen- en buitenschoolse situaties met verschillende soorten beeldende vormgeving en kunst: gebruiksvoorwerpen (bijv. speelgoed), tekeningen en prenten(boeken), foto's en filmpjes, schilderijen, beeldhouwwerken, architectuur – kennismaken met plekken waar beeldende kunst/vormgeving te zien is (bijv. schooltentoonstelling, (beelden)park, gebouwde omgeving, atelier van een kunstenaar) 	<p>relaties te leggen tussen betekenis, vormgeving en materiaalgebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> – kennismaken in binnen- en buitenschoolse situaties met verschillende soorten beeldende vormgeving en kunst (uit verschillende tijden en culturen): tekeningen en prenten)boekillustraties, schilderijen, foto's en (animatie)filmpjes, beeldhouwwerken, architectuur en interieurs, hedendaagse beeldcultuur, gebruiksvoorwerpen/design (bijv. kleding, sieraden, games, maskers, poppenkastpoppen) – kennismaken met culturele instellingen waar beeldende kunst/vormgeving te zien is (bijv. musea, (beelden)park, gebouwde omgeving, atelier, kunstuitleen) 	<p>betekenisgeving spiegelen aan die van anderen; daarbij openstaan voor ideeën van anderen(waaronder professionele kunstenaars)</p> <ul style="list-style-type: none"> – kennismaken in binnen- en buitenschoolse situaties met verschillende soorten beeldende vormgeving en kunst (uit verschillende stijlperiodes en culturen): tekeningen en grafiek, schilderijen en collages, foto's en (animatie)films, beeldhouwwerken en installaties, (binnenhuis)architectuur, hedendaagse beeldcultuur, gebruiksvoorwerpen/design (bijv. mode- en theatervormgeving, technologie en vormgeving, mediavormgeving) – kennismaken met culturele instellingen en plekken waar beeldende kunst/vormgeving te zien is (bijv. musea, (beelden-)park, gebouwde omgeving, kunstenaarsatelier)
---	--	---

Kennismaken met beeldaspecten, materialen en technieken

aanbodsdoelen:

<ul style="list-style-type: none"> – spelenderwijs onderzoeken binnen de context van een thema/onderwerp van verschillende mogelijkheden van beeldaspecten: <ul style="list-style-type: none"> • vorm (bijv. rond, vierkant, driehoek, bol en spits, hoekig, kort, lang, dun, groot) 	<ul style="list-style-type: none"> – gericht experimenteren binnen de context van een onderwerp met beeldaspecten: <ul style="list-style-type: none"> • vorm (bijv. vormsoorten als kubus, cilinder, kegel; open en gesloten vormen; 	<ul style="list-style-type: none"> – onderzoek doen naar onderwerpen uit wereldoriëntatie, cultureel erfgoed of beeldende kunst/vormgeving en resultaat gebruiken als inspiratiebron voor eigen beeldend werkstuk
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • kleur (bijv. namen, soorten, mengen) • ruimte (bijv. ruimtelijk bouwen met voor, achter, in, onder, boven, in, op) • ruimtesuggestie op platte vlak (bijv. plaatsing figuren op het vlak) • textuur (bijv. ruw, glad, zacht) • compositie (bijv. groeperen op vorm, kleur, textuur) <p>– spelenderwijs onderzoeken binnen de context van een thema/onderwerp van verschillende mogelijkheden van materialen en technieken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekenen (bijv. met verschillende potloden en krijt) • schilderen (bijv. met verschillende soorten verf) • knippen, scheuren, plakken (bijv. met verschillende soorten papier) • werken met textiel (bijv. knippen met schaar, rijgen met naald en draad) • ruimtelijk construeren (bijv. met blokken, constructiemateriaal, kosteloos materiaal) • werken met plastisch materiaal (bijv. boetsen met klei, spelen met zand en water) • werken met digitale media (bijv. foto's maken, op de 	<p>lichaamsvormen van mensen en dieren)</p> <ul style="list-style-type: none"> • kleur (bijv. kleurnuances en kleurcontrasten, gevoelswaarde van kleuren) • ruimte (bijv. omsloten ruimte (potjes, bouwwerken), ruimte doorstekende vormen (constructies), ruimte inrichten) • ruimtesuggestie op platte vlak (bijv. overlapping, plaatsing en grootteverschil van objecten en figuren) • textuur (bijv. tekenen op platte vlak, afdrukken of aanbrengen in klei) • compositie (bijv. ritme door herhaling van vormen/patronen) <p>– gericht experimenteren binnen de context van een onderwerp met materialen en technieken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekenen (bijv. met (kleur)potloden, was- en vetkrijt, houtskool, pen en inkt) • schilderen (bijv. met plakkaatverf, waterverf, ecoline, gebruikmaken van het effect van(on)verdunde verf) • drukken (bijv. met eenvoudige druktechnieken, textiel- en kartondruk) • collages (bijv. met foto's en verschillende soorten papier) 	<p>– experimenteren binnen de context van een thema/onderwerp met beeldaspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vorm (bijv. vorm en restvorm, geometrische en organische vormen, lichaamsvormen en karakteristieke houding van mensen en dieren) • kleur (bijv. relatie tussen kleur en licht, signaal- en camouflagekleuren, betekenis van kleur (symboliek, signaal), kleurenfamilies, systematiek van kleur (kleurencirkel), kleur en sfeer) • ruimte (bijv. ruimte inrichten, relatie interieur en exterieur van gebouwen) • ruimtesuggestie op platte vlak (bijv. standpunt en horizon, vervagen van kleur, contour en textuur, lichtval) • textuur (bijv. met textuur/arcering diepte aangeven op platte vlak) • compositie (bijv. opbouw, ordening, evenwicht en betekenis) <p>– experimenteren binnen de context van een thema/onderwerp met materialen en technieken bij het maken van een eigen werkstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekenen (bijv. met conté, houtskool en kneedgum, met potloden en grafietstiften van verschillende hardheid)
--	---	---

computer/tablet, werken met eenvoudige teken- en bewerkingsprogramma's, apps)

- werken met textiel (bijv. vormen knippen, weven, vlechten, omwikkelen, knopen met draad en stroken, lapjes rijgen op ondergrond)
 - ruimtelijk construeren (bijv. constructie-en verbindingstechnieken met papier en karton, houtbewerking)
 - werken met plastisch materiaal (bijv. boetsen uit één stuk, textuur aanbrengen in klei, opbouwen met kleiringen, werken met papier-maché)
 - werken met digitale media (bijv. foto's met digitale camera en tablet, werken met tekenprogramma's op de computer)
- bij het experimenteren laten leiden door de richtlijnen van de opdracht en toevallige ontdekkingen
- schilderen (bijv. met verschillende soorten verf, gebruikmaken van het effect van kwast en penseelstreek)
 - drukken (bijv. monoprint en sjabloondruk, meerkleurendruk, lino- en zeefdruk op papier en textiel)
 - collages (bijv. combineren van verschillende soorten materialen in collages 2D en 3D)
 - werken met textiel (bijv. (theater-)kleding maken en andere objecten van toegepaste vormgeving, appliqueren, breien en haken)
 - ruimtelijk construeren (bijv. snijden en ritsen met papier en karton, verbinden van hout, metaal en kunststof (lijmen, schroeven, solderen), constructies die scharnieren, schuiven en draaien)
 - werken met plastisch materiaal (bijv. met klei karakteristieke houdingen van mensen en dieren weergeven en suggestie van beweging)
 - werken met digitale media (bijv. werken met foto's in een fotobewerkingsprogramma, multimedia presentaties maken)
 - experimenteren met samenhang tussen onderwerp, beeldaspecten, materialen en technieken bij het maken van een eigen werkstuk

- onderzoeken (individueel of in groepjes) hoe je een uitvoeringsplan kunt maken; rekening houden met eigen criteria en criteria van de gegeven opdracht

Maken van beeldend werk

aanbodsdoelen:

– gebruiken van een betekenisvol onderwerp als inspiratiebron voor een eigen beeldend werkstuk – vormgeven van eigen ideeën en experimenten in beeldende werkstukken – benoemen van gebruikte materialen en gereedschappen; – in acht nemen van regels voor veilig gebruik	– persoonlijke invulling geven aan een opdracht en daarbij gebruikmaken van ontdekkingen uit de onderzoeksfase – rekening houden met de richtlijnen van de opdracht en keuzes motiveren	– plannen uitvoeren en gebruikmaken van kennis en ervaring met beeldaspecten, materialen en technieken om de zeggingskracht van het eigen werk zo groot mogelijk te maken – motiveren van eigen keuzes en daarbij een relatie leggen met het uitgevoerde oriënterend onderzoek

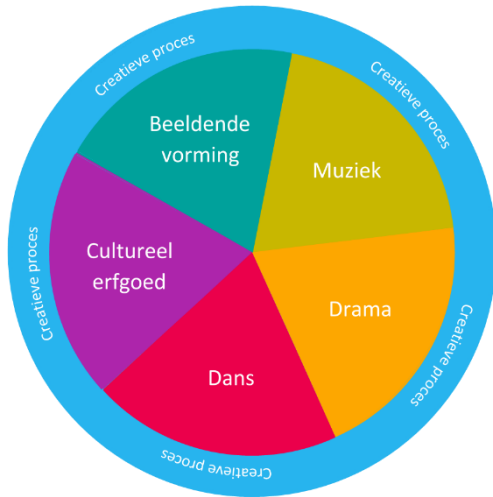
Reflecteren op beeldend werk van zichzelf en de ander

aanbodsdoelen:

– vertellen over eigen beeldend werk (wat heb je gemaakt en hoe heb je dat gedaan?) – kijken naar en praten over beeldend werk van groepsgenoten – vergelijken van de eigen werkwijze met die van beeldend vormgevers/kunstenaars	– vertellen over het verloop van het werkproces aan de hand van het eigen werkstuk – benoemen van verschillende oplossingen voor het maken van een werkstuk, in eigen werk en dat van anderen – waardering uitspreken voor het eigen product en werkproces en dat van anderen – een relatie leggen tussen eigen werk en dat van beeldend	– presenteren van eigen beeldend werk – vertellen over het verloop van het werkproces en daarbij eigen beeldend werk vergelijken met de criteria van de opdracht en eigen criteria – beargumenteren van waardering voor eigen product en proces en dat van anderen en daarbij gebruikmaken van kennis en inzicht in beeldende vormgeving en andere kunstzinnige vakken

vormgevers/ kunstenaars en
daarbij binnen- en buitenschoolse
kunstervaringen betrekken

– vergelijken van oplossingen in het
eigen beeldend werk met die van
beeldend kunstenaars/vormgevers

Inhoudslijn

Muziek

fase 1

fase 2

fase 3

Het creatieve proces bij muziek

aanbodsdoelen:

- doorlopen van een creatief proces in vier fases: oriënteren-onderzoeken-uitvoeren-evalueren
- onderzoeken van betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de eigen belevingswereld en cultuur, waaronder cultureel erfgoed, en deze verbeelden in muziek
- reflecteren op muziek tijdens alle fases van het creatieve proces

Luisteren naar muziek

aanbodsdoelen:

– actief luisteren naar korte stukjes (live) muziek uit een breed repertoire aansluitend bij de belevingswereld (bijv. muziek afkomstig uit verschillende stijlperioden en culturen als kinderliedjes, wereldmuziek, pop- en klassieke muziek) – een eigen betekenis geven aan beluisterde muziek (bijv. in	– actief luisteren naar korte stukjes (live) muziek uit een breed repertoire aansluitend bij de belevingswereld: • muziek afkomstig uit verschillende stijlperioden en culturen en verbonden met het onderwerp	– met aandacht luisteren naar muziek van buiten de eigen belevingswereld: • muziek afkomstig uit verschillende stijlperioden en culturen verbonden met het onderwerp • muziek die meerdere betekenissen en/of ontwikkelingen in zich draagt • muziek waarin naast vormprincipes (herhaling, contrast en variatie) ook vormeenheden (motief, thema,

<p>gesprekjes, door te bewegen op muziek, plaatjes aan te wijzen, door muziek te tekenen)</p> <ul style="list-style-type: none"> - kennismaken met verschillende soorten 'live' muziek op plekken waar muziek gemaakt wordt (bijv. musicus in de klas, schoolconcertje, muziektheatervoorstelling) 	<ul style="list-style-type: none"> • muziek die meerdere betekenissen of ontwikkelingen kent • muziek waarin naast vormprincipes (herhaling, variatie en contrast) ook vormeenheden (motief, thema, muzikale zinnen) aan de orde komen <ul style="list-style-type: none"> - een eigen betekenis geven aan beluisterde muziek en kennis nemen van betekenissen die anderen aan muziek geven (waaronder de componist) - kennismaken met culturele instellingen waar muziek gemaakt wordt (bijv. muziekpodia) en met verschillende soorten 'live' muziek 	<p>muzikale zinnenmuziek uit) en compositievormen (zoals canon, rondo en variatie vormen) aan de orde komen</p> <ul style="list-style-type: none"> - spiegelen van de eigen betekenisgeving in muziek aan die van anderen en daarbij openstaan voor ideeën van anderen, (waaronder de componist of uitvoerder) - kennismaken met culturele instellingen waar muziek gemaakt wordt (bijv. muziekpodia) en met verschillende soorten 'live' muziek
---	---	--

Kennismaken met klank, vorm en notatie van muziek

aanbodsdoelen:

<ul style="list-style-type: none"> - onderscheiden van betekenissen en klanktegenstellingen (hoog-laag, hard-zacht, lang-kort) in muziek (van een breed repertoire) - uitdrukken van betekenissen en klanktegenstellingen in beweging en tekeningen - ontdekken van klankaspecten (bijv. hoogte, volume, duur) van verschillende klankbronnen (bijv. stem, eigen lichaam, muziekinstrumenten) door te manipuleren en te experimenteren 	<ul style="list-style-type: none"> - herkennen en benoemen van thema's in muziek (van een breed repertoire) - herkennen en benoemen van verschillen in klank en de vormaspecten herhaling en contrast in muziek van een breed repertoire - ontwerpen van muziekstukjes met gebruikmaking van muzikale tegenstellingen (bijv. hard-zacht, snel-langzaam, hoog-laag, kort-lang, veel-weinig instrumenten), herhaling en contrast 	<ul style="list-style-type: none"> - herkennen en analyseren van variaties op muzikale thema's - toepassen van variatie als vormprincipe in eigen composities - bewust structuur aanbrengen in eigen composities met gebruikmaking van klank- en vormaspecten van muziek - vormgeven van eigen muzikale ideeën en eventueel verklanken met gebruikmaking van muziektechnologie (bijv. apps om muziek te maken)
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> - verwerken van een situatie, sfeer of muzikale tegenstelling in een geïmproviseerd klankstukje (bijv. met gebruik van stem, lichaamsklanken en/of instrumenten) - beluisteren, herkennen en benoemen van de meest gebruikte schoolinstrumenten - globaal weergeven van muzikale ideeën in een tekening of een eenvoudige grafische notatie 	<ul style="list-style-type: none"> - weergeven van eigen muzikale ideeën en reproduceren met behulp van tekeningen en grafische notaties - beluisteren, herkennen en benoemen van het schoolinstrumentarium en van enkele veelvoorkomende instrumenten uit de pop en (Westerse) klassieke muziek 	<ul style="list-style-type: none"> - onderscheiden van specifieke klankaspecten (bijv. hoogte, volume, duur) en die weergeven in passende grafische symbolen - beluisteren en herkennen van enkele veelvoorkomende instrumenten uit de pop en (Westerse) klassieke muziek
---	--	---

Muziek maken: zang en instrumentaal

aanbodsdoelen:

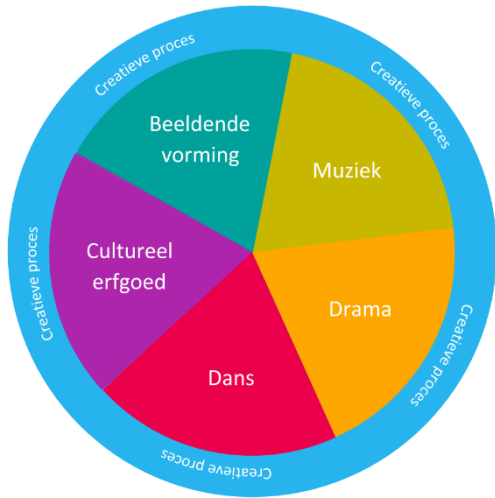
<ul style="list-style-type: none"> - zingen in groepsverband van éénstemmige liedjes (binnen een omvang c'-b') - opbouwen van een breed repertoire liedjes/versjes aansluitend bij de directe belevingswereld - fraseren volgens de vorm van een lied - weergeven van maat en tempo van de muziek in beweging - uitvoeren (bijv. klappen, trommelen) van eenvoudige ritmische patronen - gelijk beginnen en eindigen bij de uitvoering van een lied met een groep (inleidingsgebaar) - verklanken van grafische notaties en tekeningen (relatie symbool-klank) - bespelen van de meest gebruikte schoolinstrumenten 	<ul style="list-style-type: none"> - in groepsverband of zelfstandig zingen (zuiver, helder gearticuleerd, met expressie en in een omvang van c'-c'') - meezingen met een begeleiding - een lied in canon zingen en adequaat reageren op een inzetgebaar - opbouwen van een repertoire aan liedjes in meerdere talen en uit diverse culturen - uitvoeren (bijv. klappen, trommelen) van eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings-)patronen - uitvoeren van eenvoudige grafisch genoteerde composities of pictogrammen 	<ul style="list-style-type: none"> - zelfstandig en correct zingen van liederen met nadruk op zuiverheid, articulatie en expressie en met instrumentale begeleiding - opbouwen van een uitgebreid repertoire aan liedjes en canons in meerdere talen en uit diverse culturen - spelen van eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings-)patronen (ook meerstemmig) - auditief volgen en uitvoeren van bestaande grafisch- en traditioneel genoteerde composities - op de juiste wijze bespelen van schoolinstrumentarium of een ander instrument - luisteren naar anderen tijdens het musiceren in groepsverband en een
---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> – luisteren naar elkaar bij samen musiceren (evt. tempo en volume aanpassen) – uitvoeren (alleen of in groepsverband) van een kort muziekstukje 	<ul style="list-style-type: none"> – op de juiste wijze bespelen van schoolinstrumentarium – luisteren naar anderen tijdens het zingen en spelen in groepsverband – uitvoeren (alleen of in groepsverband) van een kort muziekstukje, een eigen idee of bestaande compositie aan anderen 	<ul style="list-style-type: none"> – kwalitatieve bijdrage leveren aan het gezamenlijke muzikale resultaat – uitvoeren van een lied of zelfgemaakt muziekstukje
--	---	---

Reflecteren op muziek van zichzelf en anderen

aanbodsdoelen:

<ul style="list-style-type: none"> – vertellen over eigen muzikale ideeën en daarbij basale muzikale begrippen gebruiken (bijv. hard-zacht, snel-langzaam, hoog-laag) – met aandacht luisteren naar de muzikale ideeën van anderen (groepsgeenootjes/componisten) – herkennen van de betekenis van muziek in voor kinderen relevante jaarfeesten, situaties en emoties 	<ul style="list-style-type: none"> – muzikale keuzes maken (in overleg) en daarover vertellen – constructieve feedback geven en ontvangen op muzikale presentaties – kennisnemen van de plaats van muziek in het leven van mensen, vroeger en nu – kennisnemen en beseft hebben van de invloed van muziek op mensen door middel van de massamedia 	<ul style="list-style-type: none"> – keuzes maken uit eigen muzikale ideeën en alternatieven en deze beargumenteren – omgaan met feedback en de ontvangen suggesties verwerken in de eigen muzikuitvoering – verkrijgen van enig inzicht in de manier waarop muziek het gedrag van mensen kan beïnvloeden
---	---	--

Inhoudslijn

Drama

<i>fase 1</i>	<i>fase 2</i>	<i>fase 3</i>
---------------	---------------	---------------

Het creatieve proces bij drama

aanbodsdoelen:

- doorlopen van een creatief proces in vier fases: oriënteren-onderzoeken-uitvoeren-evalueren
- onderzoeken van betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de eigen belevingswereld en cultuur, waaronder cultureel erfgoed, en deze verbeelden in drama
- reflecteren op drama tijdens alle fases van het creatieve proces

Kijken naar drama

aanbodsdoelen:

- openstellen met alle zintuigen voor dramatisch spel en/of theatervoorstelling rond een onderwerp uit de belevingswereld: mensen en dieren, seizoenen en het weer, sprookjes, televisieprogramma's, dagelijkse handelingen, specifieke locaties, spel met de vertelstoel, spel vanuit voorwerpen of decor	- openstellen met alle zintuigen voor dramatisch spel en/of een theatervoorstelling rond een betekenisvol onderwerp: • reizen, avonturen, vriendschap, circus • nieuws en journaal • kinderliteratuur en -poëzie • verschillende theaterstijlen in eigen en andere culturen	- openstellen met alle zintuigen voor dramatisch spel en/of een theatervoorstelling rond een betekenisvol onderwerp in binnen- en buitenschoolse situaties: • onderwerpen uit jeugdliteratuur en poëzie • gevoelens en beroemd zijn • subcultuur, mode, kleding, reclame • film en helden van het witte doek

<ul style="list-style-type: none"> - gericht kijken en praten over een aangeboden verhaal (bijv. theaterstuk, prentenboek) - inspiratie opdoen uit een aangeboden verhaal voor eigen dramatisch spel - kennismaken met verschillende soorten drama in culturele instellingen waar deze zijn te zien en te beluisteren (bijv. voorstellingen in theaters) 	<p>(bijv. poppen- en maskertheater, mime, slapstick)</p> <ul style="list-style-type: none"> - voeren van een beschouwingsgesprek n.a.v. dramatisch spel en/of theatervoorstelling - inspiratie opdoen uit dramatisch spel en/of theatervoorstelling voor eigen spel - kennismaken met verschillende soorten drama in culturele instellingen waar deze zijn te zien en te beluisteren (bijv. voorstellingen in theaters) 	<ul style="list-style-type: none"> • theater als kunstvorm en • theatervormgeving • geschiedenis van het theater • thema's uit geschiedenis (bijv. de klassieke oudheid, Shakespeare) - realiseren dat mensen theatervoorstellingen verschillend ervaren en hiervoor openstaan - kennismaken met verschillende soorten drama in culturele instellingen waar deze zijn te zien en te beluisteren (bijv. voorstellingen in theaters)
---	--	--

Kennismaken met elementen en technieken van drama

aanbodsdoelen:

<ul style="list-style-type: none"> - spelenderwijs kennismaken met dramaspel-elementen (wie-wat-waar) - ervaren van het verschil tussen de dagelijkse werkelijkheid en de gespeelde werkelijkheid (doen alsof) - ervaren dat een dramaspel gespeeld kan worden met een eigen dramaspel-idee of het idee van een ander - improviseren op spelimpulsen 	<ul style="list-style-type: none"> - ervaren van het verschil tussen het spelen van een personage uit een verhaal of jezelf zijn - onderzoeken van spelelementen (wie-wat-waar-wanneer) - onderzoeken van speltechnieken en werkvormen (bijv. (vertel)pantomime, spelen met materialen, teacher-in-role, tableau vivant, improvisatiespel, afspreekspel, spiegelspel en dialoogspel) - onderzoeken van spelstijlen (bijv. komedie, slapstick, cabaret, opera, poppen- en maskertheater, mime) 	<ul style="list-style-type: none"> - onderzoeken van de mogelijke betekenis en zeggingskracht van de spelelementen (wie-wat-waar-wanneer-waarom), speltechnieken (bijv. (vertel)pantomime, spelen met materialen, teacher-in-role, tableau vivant, improvisatiespel, afspreekspel, spiegelspel en dialoogspel) en spelstijlen (bijv. komedie, slapstick, cabaret, opera, poppen- en maskertheater, mime) die nodig zijn voor het maken van een scène - ontwikkelen van een uitvoeringsplan voor een eigen dramaspel
--	---	---

- onderzoeken van een spel-opdracht en meerdere oplossingen bedenken
- herkennen van de opbouw en scènes van een toneelstuk (begin-midden-eind)

Spelen van drama

aanbodsdoelen:

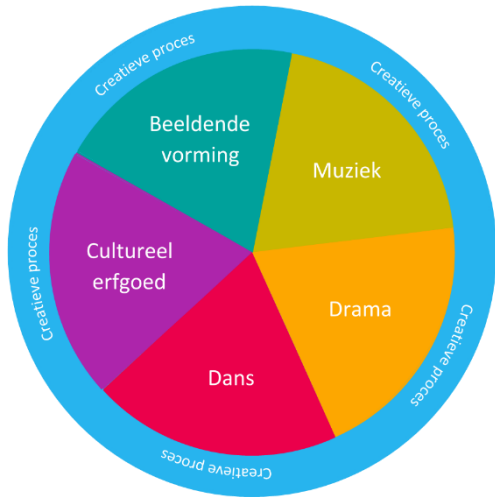
- verbeelden van eigen ervaringen uit het dagelijkse leven in dramatische spelvormen - spelen van eenvoudige dramaspel-situaties, rollen en verhalen met het accent op beweging - actief meespelen met dramatische werkvormen en technieken (bijv. vertelpantomime, teacher-in-role, spelen met materialen, tableau vivant en improvisatiespel) - spelen van dramaspel met meer nadruk op fysieke aspecten dan op talige aspecten - ervaren dat dramaspel een bijzondere vorm van samenwerking is - gebruikmaken van attributen, decorelementen, poppen, kleding en schmink	- vormgeven in dramatisch spel van situaties uit de directe leefwereld, uit verhalen en uit de media - verzinnen van oplossingen tijdens het uitvoeren van een dramaspel door te improviseren - bewust hanteren van de elementen (wie-wat-waar-wanneer) in eigen dramaspel - uitbeelden van de uiterlijke kenmerken van een rol door houding, gebaren, stem en taal - voorbereiden en spelen van een scène met een duidelijke opbouw van begin-midden-eind binnen een gegeven kader - uitvoeren van dramaspel-opdrachten en actief meespelen met dramatische werkvormen en speltechnieken (bijv. (vertel)pantomime, spelen met materialen, teacher-in-role, tableau vivant, improvisatiespel, afspreekspel, spiegelspel en dialoogspel)	- vormgeven in dramatisch spel van situaties uit de directe leefwereld, uit verhalen en uit de media - zelfstandig verzinnen van oplossingen tijdens het uitvoeren van een spel door te improviseren - bewust vormgeven van de dramaspel-elementen (wie-wat-waar-wanneer-waarom) in spel - betekenis en zeggingskracht geven aan het eigen dramaspel door een duidelijke inzet van technieken en stijlen, vaste tekst en gespeelde emoties - uitvoeren van dramaspel-opdrachten en actief meespelen met dramatische werkvormen (bijv. tableau vivant, afspreekspel, dialoogspel, toneelspel, tekstspel, inspring- en improvisatiespel, voordrachtspel) - bewust toepassen van een theatrale vormgeving in een scène of toneelstuk (bijv. in de vorm van decor, kostuums) - een dialoog schrijven en een voorstelling maken voor publiek die

	<ul style="list-style-type: none"> – onderscheid maken tussen speelruimte en publieksruimte – geven van een uitvoering (alleen of met een groepje) 	<ul style="list-style-type: none"> – gebaseerd is op een zelfgemaakt of bestaand verhaal – spelen met een duidelijke expressie, (verbaal en non-verbaal)
--	--	--

Reflecteren op dramaspel van zichzelf en anderen

aanbodsdoelen:

<ul style="list-style-type: none"> – praten over het eigen dramaspel (Wat heb je gespeeld? Welke rol? Hoe heb je dat gedaan?) – kijken naar en praten over het dramaspel van groepsgenoten – benoemen hoe de verschillende rolfiguren in het dramaspel zich voelen 	<ul style="list-style-type: none"> – bespreken van het eigen vormgevingsproces en de (groeps-) uitvoering – benoemen van de eigen rol in de samenwerking met anderen 	<ul style="list-style-type: none"> – bespreken van het dramaspel (van zichzelf, het eigen groepje, of anderen) en het vormgevingsproces ervan – motiveren van keuzes in zelf gemaakt dramaspel en aanbrengen van veranderingen in het dramaspel na feedback – waardering uitspreken voor het eigen dramaspel en voor het dramaspel en de ideeën van anderen – opdoen van enige kennis en inzicht in de betekenis die theater heeft voor het dagelijks leven van mensen vroeger en nu
---	--	--

Inhoudslijn

Dans

fase 1

fase 2

fase 3

Het creatieve proces bij dans

aanbodsdoelen:

- doorlopen van een creatief proces in vier fases: oriënteren-onderzoeken-uitvoeren-evalueren
- onderzoeken van betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de eigen belevingswereld en cultuur, waaronder cultureel erfgoed, en deze verbeelden in dans
- reflecteren op dans tijdens alle fases van het creatieve proces

Kijken naar dans

aanbodsdoelen:

– openstellen voor dans binnen een betekenisvol onderwerp dat aansluit bij de belevingswereld, in binnen- en buitenschoolse situaties (bijv. het eigen lijf, mensen, dieren, seizoenen, het weer, feest, sprookjes en verhalen, gedichten, prentenboeken, dansen met materialen, speelliedjes)	– openstellen voor dans uit verschillende tijden, stijlen en culturen binnen de context van een betekenisvol onderwerp, in binnen- en buitenschoolse situaties (bijv. streetdance, (kinder)volksdans, moderne dans, klassiek ballet, oude dansspelletjes,	– openstellen voor dans uit verschillende tijden, stijlen en culturen binnen de context van een betekenisvol onderwerp, in binnen- en buitenschoolse situaties (bijv. streetdance, (kinder)volksdans, moderne dans, klassiek ballet, oude dansspelletjes, dansprogramma's op tv of YouTube)

<ul style="list-style-type: none"> - kijken naar en praten over dans (bijv. YouTube filmpjes) - kennismaken met verschillende soorten 'live' dans (bijv. danser in de klas, dansvoorstelling op school, danstheatervoorstelling) 	<ul style="list-style-type: none"> - dansprogramma's op tv of YouTube) - voeren van een beschouwingsgesprek over een dansvoorstelling en er verschillende betekenissen aangeven met behulp van de danselementen ruimte, tijd en kracht - dansvoorstellingen gebruiken als inspiratiebron voor eigen dans - kennismaken met verschillende soorten 'live' dans (bijv. dansvoorstelling op school, diverse danspodia in de directe omgeving, danstheater in de schouwburg) 	<ul style="list-style-type: none"> - voeren van een beschouwingsgesprek over een dansvoorstelling en er verschillende betekenissen aan geven met behulp van de danselementen ruimte, tijd en kracht; deze betekenissen spiegelen aan die van anderen en daarbij openstaan voor andere ideeën (waaronder de choreograaf of uitvoerder) - gebruiken van gesprekken over dansvoorstellingen als inspiratiebron voor eigen dans - kennismaken met verschillende soorten 'live' dans (bijv. diverse danspodia, danstheater in de schouwburg)
--	---	--

Kennismaken met danselementen en technieken

aanbodsdoelen:

<ul style="list-style-type: none"> - spelenderwijs ontdekken van de danselementen ruimte, tijd en kracht: <ul style="list-style-type: none"> • ruimte (bijv. dansen op de plaats en in de ruimte, laag bij de grond en in het middengebied) • tijd (bijv. snel, langzaam, kort, lang, begin, eind, stop) • kracht (bijv. bewegen met spanning of ontspanning, zwaar of licht bewegen) - onderzoeken van verschillende manieren van voortbewegen in dans (bijv. huppelen, kruipen, springen, rollen) 	<ul style="list-style-type: none"> - verkennen en onderzoeken van de uitdrukkingsmogelijkheden van de danselementen ruimte, tijd en kracht in dansexpressie en kinderdans: <ul style="list-style-type: none"> • ruimte (bijv. dansen in verschillende richtingen, diagonaal, cirkels en patronen dansen in verschillende lagen (laag, midden, hoog)) • tijd (bijv. duur (korte of langere tijd bewegen), tempo versnellen, vertragen, stoppen, slow motion), ritme (regelmatig, onregelmatig), frasering (begin, 	<ul style="list-style-type: none"> - bedenken van eigen thema's om over te dansen en daarbij dansvoorstellingen gebruiken als inspiratiebron - onderzoeken van de danselementen tijd, kracht, ruimte en bewegingskwaliteiten met aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • leiden en volgen in tweetallen/groepjes • gelijktijdig dezelfde bewegingen dansen • dans opbouwen: begin, midden, einde • vormgevingselementen
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - ervaren van de mogelijkheden tot het uiten van emoties in dans - improviseren in dans en daarbij fantasie gebruiken 	<p>verloop, einde van een beweging))</p> <ul style="list-style-type: none"> • kracht (bijv. beweging uitgevoerd met spanning, ontspanning, zwaar of licht bewegen) - experimenteren met combinaties van verschillende danselementen - experimenteren met tegenstellingen in tijd, ruimte en kracht - experimenteren met bewegingskwaliteiten (bijv. vloeiende en stotende bewegingen) - onderzoeken van de zeggingskracht van dans door gevoelens, ervaringen, situaties en gebeurtenissen uit te drukken met gebruik van de danselementen ruimte, tijd en kracht 	<ul style="list-style-type: none"> • passen en dansfiguren ontdekken, imiteren en herhalen - gebruikmaken van bestaande dansen of dansvoorstellingen als inspiratiebron voor eigen dans - variëren in manieren van bewegen en daarbij de danselementen ruimte, tijd en kracht gebruiken om de dans zeggingskracht geven
--	--	--

Uitvoeren van dans

aanbodsdoelen:

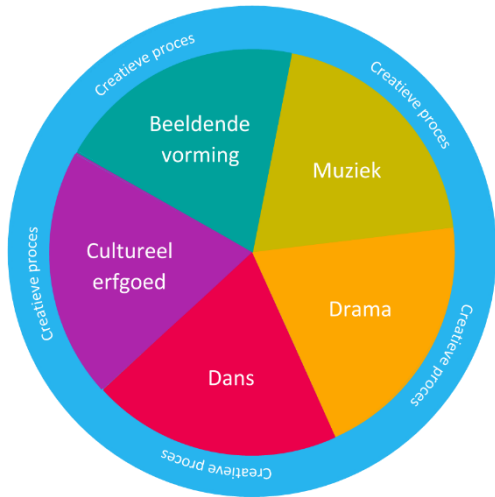
<ul style="list-style-type: none"> - jezelf uitdrukken in dans en daarbij de sfeer van de muziek gebruiken - vormgeven van eenvoudige dansbewegingen (alleen of in een tweetal) - vormgeven van de eigen rol als danser (individueel of in een groep) op school voor een bekend publiek 	<ul style="list-style-type: none"> - reageren in dans op de stemming van verschillende soorten muziek en snelle en langzame tempowisselingen in muziek - uitvoeren van een reeks eenvoudige bewegingen/danspassen en daarbij rekening houden met sfeer en frasering van muziek - zeggingskracht geven aan dans door gebruik van de 	<ul style="list-style-type: none"> - inleven in de eigen manier van dansen en die van een ander en deze ervaringen, belevingen, interpretatie verwerken in dans - maken van een choreografie voor dans - herkennen van en toepassen in dans van muzikale verschillen (tempo, dynamiek, ritme, accenten, melodie, sfeer) - selecteren van passende muziek bij een dansthema
--	---	--

	<p>danselementen tijd, ruimte, kracht en de kwaliteit van beweging</p> <ul style="list-style-type: none"> - geven van een danspresentatie 	<ul style="list-style-type: none"> - tonen van verschillende manieren van bewegen in dans en daarbij rekening houden met: <ul style="list-style-type: none"> • structuur (bijv. herhaling, contrast, articulatie) • frasering (bijv. begin midden einde van een beweging) • de rolverdeling binnen dans • de kwaliteit van de beweging - variëren met verschillende manieren van bewegen en daarbij de danselementen ruimte, tijd en kracht gebruiken - vormgeven en verbinden van een dans met een thema zodat de dans zeggingskracht krijgt - vormgeven en presenteren van een danscompositie
--	--	--

Reflecteren op dans van zichzelf en anderen

aanbodsdoelen:

<ul style="list-style-type: none"> - bespreken van eigen dans en dat van groepsleden na een danspresentatie (Wat heb je gedaan? Hoe heb je dat gedaan?) 	<ul style="list-style-type: none"> - vertellen over de eigen dans en het vormgevingsproces - motiveren van eigen keuzes en/of die van het dansgroepje na een danspresentatie - waardering tonen voor de dansuitingen van anderen - een relatie leggen tussen de eigen betekenisgeving in dans en die van anderen (waaronder professionele dansers) 	<ul style="list-style-type: none"> - motiveren van eigen keuzes aan de hand van de verschillende fases van het vormgevingsproces - omgaan met feedback en de ontvangen suggesties verwerken in de eigen danspresentatie - een relatie leggen tussen de eigen betekenisgeving aan dans en die van anderen (waaronder professionele dansers) - accepteren en respecteren van de mening, ideeën en gevoelens van anderen over dans, danscultuur en danstrends
--	--	--

Inhoudslijn

Cultureel erfgoed

fase 1

fase 2

fase 3

Het creatieve proces bij cultureel erfgoed

aanbodsdoelen:

- doorlopen van een creatief proces in vier fases: oriënteren-onderzoeken-uitvoeren-evalueren
- onderzoeken van betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de eigen belevingswereld en cultuur, waaronder cultureel erfgoed, en deze verbeelden in muziek, dans, beeldend en drama
- reflecteren op cultureel erfgoed tijdens alle fases van het creatieve proces

Kennismaken met cultureel erfgoed

aanbodsdoelen:

– openstellen met alle zintuigen voor erfgoedonderwerpen of -voorwerpen uit het autobiografisch verleden of de directe culturele omgeving en belevingswereld: • kijken naar afbeeldingen en alledaagse voorwerpen (bijv. kleding, speelgoed) uit het eigen verleden van (de familie	– openstellen met alle zintuigen voor erfgoedonderwerpen en/of -voorwerpen in binnen- en buitenschoolse situaties: • kijken naar afbeeldingen en alledaagse voorwerpen (bijv. kleding, huisraad) van vroeger	– openstellen met alle zintuigen voor erfgoedonderwerpen en/of -voorwerpen in binnen- en buitenschoolse situaties die verder van de belevingswereld afliggen: • kijken naar afbeeldingen en (kunst- en gebruiks-)voorwerpen van vroeger in historische context • luisteren naar of lezen van historische verhalen en

<p>van) het kind en van kinderen van vroeger</p> <ul style="list-style-type: none"> • luisteren naar verhalen over vroeger (bijv. prentenboeken, sprookjes, traditionele liedjes en versjes) • vieren van tradities en gebruiken bij vieringen thuis en op school • bekijken van gebouwen en monumenten in de wijk (bijv. huizen, boerderijen, standbeelden) <p>– reageren op het erfgoedonderwerp of -voorwerp met associaties en herinneringen aan eigen ervaringen</p> <p>– kennismaken met erfgoed in de omgeving waar deze is te zien (bijv. musea, monumenten)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • luisteren naar of lezen van historische verhalen en jeugdliteratuur • praten over spreekwoorden en gezegden • vieren van en praten over tradities en gebruiken bij vieringen thuis en op school • bekijken van gebouwen en monumenten in de stad of het dorp (bijv. kerken, molens, torens, winkels, straatnamen, gevelstenen) • kijken naar mensen die ambachten demonstreren • kennismaken met (eenvoudige) kaarten en plattegronden <p>– openstaan voor betekenissen die anderen geven (waaronder experts en ervaringsdeskundigen) en reageren met associaties en herinneringen aan eigen ervaringen en (eerder opgedane) kennis</p> <p>– kennismaken met culturele instellingen waar erfgoed is te zien (bijv. musea, monumenten)</p>	<p>jeugdliteratuur uit verschillende culturen, mythen en sagen</p> <ul style="list-style-type: none"> • praten over spreekwoorden en gezegden • praten over en beschouwen van tradities en gebruiken bij vieringen en normen en waarden in verschillende culturen • kijken naar gebouwen en monumenten in de verdere omgeving of het land; werelderfgoed • kijken naar landschappelijk erfgoed (bijv. terpen, dijken, polders, wegen, indeling van stad of dorp) • kennismaken met historische kaarten, plattegronden en archiefdocumenten <p>– spiegelen en met elkaar in verband brengen van eigen betekenisgeving en inzichten van anderen</p> <p>– realiseren dat cultureel erfgoed betrekking heeft op thema's en tijdvakken uit wereldoriëntatie</p> <p>– kennismaken met culturele instellingen waar erfgoed is te zien (bijv. musea, monumenten)</p>
---	--	---

Onderzoeken en beleven van cultureel erfgoed

aanbodsdoelen:

<p>– onderzoeken van een verzameling, verhaal of voorwerp en benoemen wat je ziet, ruikt, hoort, proeft of voelt</p>	<p>– onderzoeken van een erfgoedbron (bijv. een verzameling of voorwerp, tekst, afbeelding, de eigen culturele omgeving, gewoontes,</p>	<p>– onderzoeken van een aantal (zelf verzamelde) erfgoedbronnen en deze vergelijken</p>
--	---	--

- beleven van en fantaseren over de historie van erfgoed (een voorwerp of een verhaal) door er gericht naar te kijken, erover te praten en er vragen over te stellen

gebruiken, tradities, verhalen en rituelen)

- een gesprek voeren over cultureel erfgoed, er verschillende betekenissen aan toekennen en op een eenvoudig niveau historisch redeneren over verandering en continuïteit

- tegen elkaar afwegen van verschillende betekenissen van erfgoed en de ontstaansgeschiedenis van het erfgoed hierbij betrekken
- erfgoed vanuit meerdere perspectieven bekijken in heden en verleden
- beargumenteren waarom het erfgoed als waardevol kan worden beschouwd voor de samenleving en of het de moeite waard is om te bewaren

Maken van een eigen verbeelding van cultureel erfgoed

aanbodsdoelen:

- verbeelden van het (eigen) verleden en zich inleven in de tijd van het erfgoed (bijv. babyfoto's van jezelf of je (groot)ouders, oude telefoon)
- een eigen invulling geven aan erfgoed door verschillende media als woord, beeld, muziek/geluid en beweging

- verbeelden van het (eigen) verleden en zich inleven in de tijd van het erfgoed (bijv. bij een monument ervaren hoe een ridder of rijke koopman leefde, bij werkzaamheden in huis of een bepaald beroep realiseren hoe allerlei werk vroeger met de hand werd gedaan)
- een eigen invulling geven aan erfgoed door verschillende media als woord, beeld, muziek/geluid en beweging; daarbij kennis over het erfgoed tonen
- een eigen of nieuwe betekenis geven aan cultureel erfgoed (bijv. aan de hand een gesprek of werkstuk)

- verbeelden van het (eigen) verleden en zich inleven in de tijd van het erfgoed (bijv. in een museum jezelf verplaatsen in de getoonde situatie)
- een eigen invulling geven aan erfgoed door verschillende media als woord, beeld, muziek/geluid en beweging; daarbij kennis over het erfgoed tonen
- een eigen of nieuwe betekenis geven aan cultureel erfgoed en hierbij de waarde van het cultureel erfgoed voor het heden betrekken (bijv. aan de hand van een gesprek of werkstuk)

aanbodsdoelen:

– vertellen over wat er is verbeeld en/of gemaakt, geïnspireerd door cultureel erfgoed– belangstelling hebben voor wat andere leerlingen hebben verbeeld, verteld of gespeeld over erfgoed	– presenteren van een eigen kunstzinnige creatie geïnspireerd door cultureel erfgoed aan anderen en aangeven welke keuzes hierbij zijn gemaakt in de uitvoering; motiveren van deze keuzes– benoemen van de mogelijke betekenis van erfgoed in relatie tot de eigen leefwereld en identiteit; een relatie leggen tussen zijn eigen betekenisgeving en die van experts– accepteren en respecteren van meningen, ideeën en gevoelens van anderen over erfgoed	– presenteren van een eigen kunstzinnige creatie geïnspireerd door cultureel erfgoed aan anderen (evt. ook buiten de school) en aangeven welke keuzes hierbij zijn gemaakt in de uitvoering; motiveren van deze keuzes– benoemen van de mogelijke verschillende betekenissen van het cultureel erfgoed in relatie tot eigen en andermans identiteit en hierover discussiëren– tonen van historisch besef in relatie met het cultureel erfgoed– accepteren en respecteren van meningen, ideeën en gevoelens van anderen over erfgoed

